

Hva sier forskningen om bonden som tilbyder av demensomsorg på gård?

Fagsamling for Inn på tunet-tilbydere
19. og 20. oktober 2021

Brit Logstein, forsker (phd) ved
Ruralis, institutt for rural og
Regionalforskning

Hva sier forskningen om bonden som tilbyder av demensomsorg på gård?

Plan for min presentasjon

- Hvorfor trenger vi å forstå bonden? Bakgrunn for tematikken
- Hvem er tilbyder av demensomsorg på gård, i Norge?
- Hva er suksesskriterier?
- Teori på samhandling på markedet for velferdstjenester på gård
- Hvordan er samhandlingen mellom tilbyder og kommune på markedet for demensomsorg på gård, i Norge?
- Veien videre

Hvorfor trenger vi å forstå bonden? Bakgrunn for tematikken

- Utbygging av gode dagaktivitetstilbud for hjemmeboende personer med demens er et viktig satsingsområde i Norge
- Gårdsbruk er nevnt som en arena for dagaktivitetstjenester med gode muligheter for meningsfylte aktiviteter i et miljø som ikke ligner en institusjon
- I 2016 var det omkring 33 etablerte dagaktivitetstilbud for hjemmeboende personer med demens på gård i Norge (Ibsen, T.L., Eriksen., S. & Patil, G., 2018)
- I Norge i dag, tilbys gårdsbasert demensomsorg stort sett på gårdsbruk som har en eller annen form for ordinær landbruksdrift i tillegg. Det betyr at tilbyder ofte med rette også kan betegnes som en gårdbruker

Hvem er tilbyder av demensomsorg på gård, i Norge?

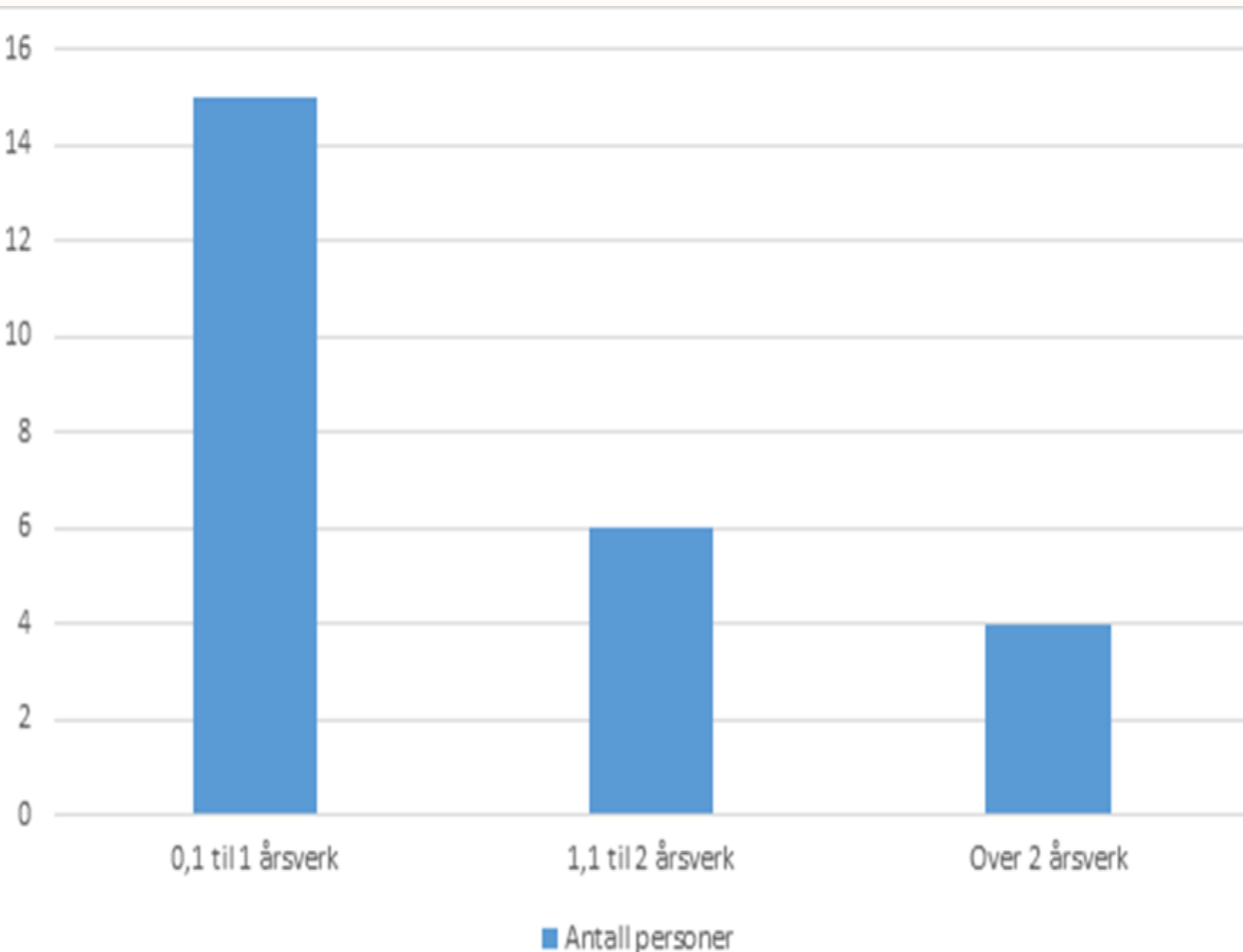
- I overkant av 30 tilbydere
- Flesteparten av tilbyderne (21/25) er kvinner
- En god del tilbydere har helsefaglig (15/25) og/eller landbruksfaglig (11/25) utdanning
- Tidspunkt for etablering (blant 25 aktive): Syv tilbud etablert før 2010 (det eldste i 2004); 10 tilbud etablert 2010-2012; 8 tilbud etablert etter 2012
- 12 tilbydere jobbet primært utenfor bruket før tilbudet ble etablert

Hvem er tilbyder av demensomsorg på gård, i Norge?

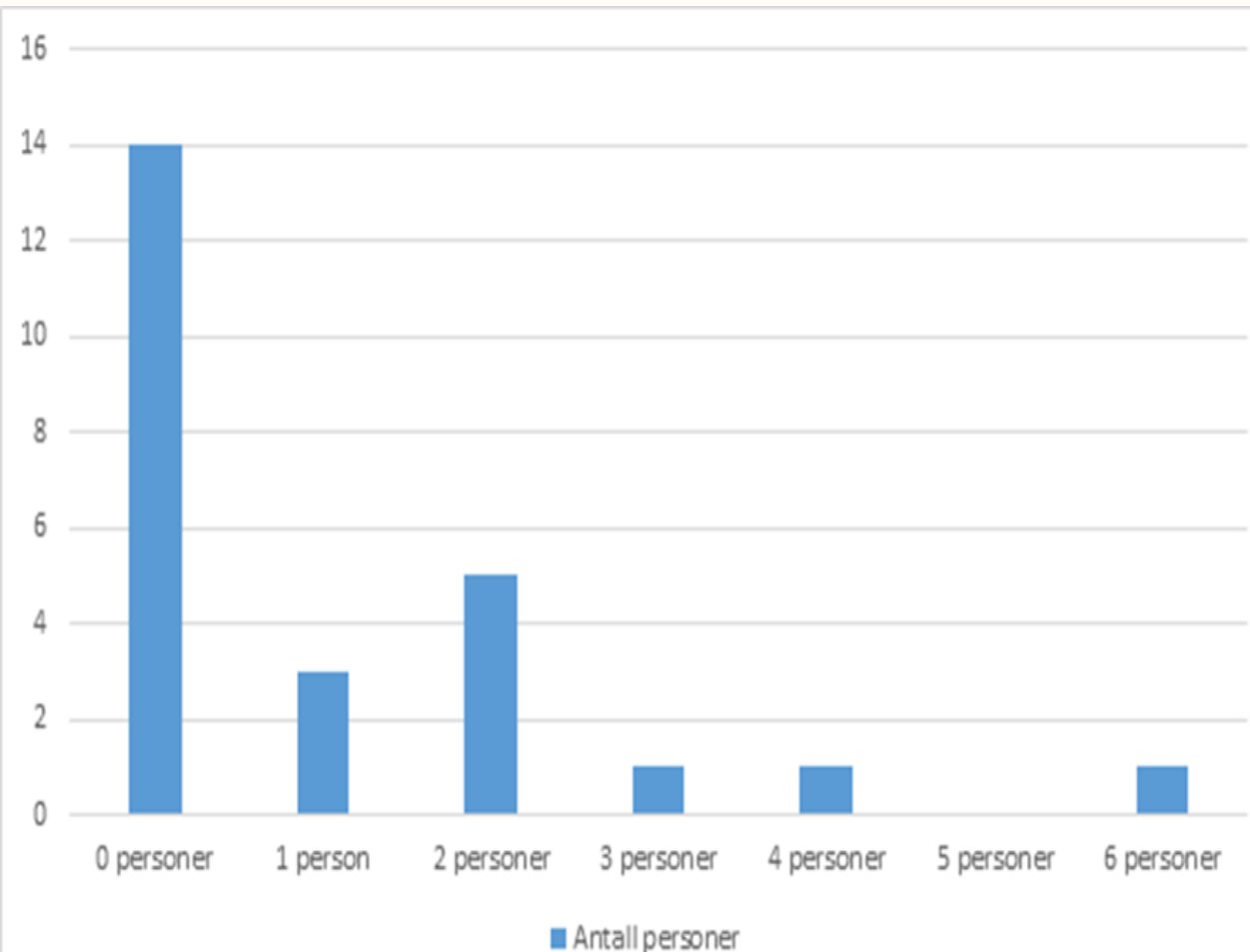
- 8 av 25 tilbydere svarer at hun/han er ansvarlig for demenstilbudet, mens ektefelle/partner har ansvaret for den ordinære gårdsdrifta
- 5 av 25 tilbydere svarer at hun/han er sammen med ektefelle/partner ansvarlig for både planlegging og drift av demenstilbudet og den ordinære gårdsdrifta
- 6 av 25 tilbydere svarer at han/hun er ansvarlig for både ordinær gårdsdrift og demenstilbudet

Størrelsen på tilbudene? (fra spørreundersøkelsen)

Antall årsverk

Antall personer ansatt i tilbudet

Hva er suksesskriteriene?

Gode sosiale relasjoner

- Kommunen som kjøper
- Ulike fag- og ressurspersoner med kobling til tilbudet
- Frivillig sektor
- Muligheten til å jobbe sammen med familiemedlemmer
- Kommuneansatte som medarbeidere i tilbudet

Tilbydernes kompetanse

- Kunnskap/vilje til å lære om demens
- Bedrift-strategisk kompetanse

Personlige egenskaper

- Interesse for folk; fleksibel men strukturert; tålmodighet; god på kommunikasjon

Praktisk og organisatorisk tilrettelegging

- Eget hus/del av hus egnet for tilbudet
- Håndterlig brukergruppe-størrelse
- Kontraktfestet velferd og andre rettigheter, som tilbyder

Teori på samhandling på markedet for velferdstjenester på går

Teori: Markedets sosiale orden (Beckert 2009)

Markeder kjennetegnes både av 1) frivillig bytte og 2) konkurranse = partene har delvis like og delvis motstridende interesser

Tre «koordinerings-problemer» må løses for å oppnå en velfungerende markedsrelasjon:

- *Verdiproblemet* (å tiltrekke seg etterspørsel; tydeliggjøre verdi både mellom forskjellige kategorier og innenfor samme kategori)
- *Konkurranseproblemet* (mellom ulike tilbydere)
- *Samarbeidsproblemet* (ufullstendig kunnskap om byttepartners intensjoner)

Hvordan er samhandlingen mellom tilbyder og kommune på markedet for demensomsorg på gård, i Norge?

Analyse av verdiproblemet

- Verdsetting av dagaktivitetstilbud til personer med demens, som en tjeneste
  - Skoletjenester har ryddet vei
  - Det varierer om tilbyder har helsebakgrunn
  - Ulike begrunnelser for verdsetting
  - Personavhengighet hva gjelder verdsetting av gårdsbasert omsorg
  - Innsatskrevende for kommunen
  - Lite «drahjelp»/etterspørsel blant potensielle brukere
- Verdsetting av den spesifikke gården/tjenesten
  - Uproblematisk/allerede løst: ofte utformet i fellesskap med kjøper, i tråd med bestillers ønsker

Analyse av konkurranseproblemet

- Ulike løsninger: anbud – konsesjon – direkte avtaler med enkelaktører
- Ingen redsel for konkurranse fra andre bønder (jf. verdiproblem løst)
- Den reelle konkurransen er mellom gårdstilbyderne og kommunens mulighet til å tilby egne dagtjenester
- Det hjelper at kommunen kan få ekstra midler til å kjøpe tjenester som angår dagaktivitetstilbud for personer med demens

Analyse av samarbeidsproblemet

- Viktig med nær og hyppig kontakt, og gjensidig tillit mellom partene
- Usikkerhet knyttet til lønns-/kostnadsfastsetting
- Usikkerhet mtp. øvrige goder for tilbyder: vikar, kursing, endringer i kontrakten i ettertid
- Frivilligheten som potensiell redning
- En stadig visshet om at kommunen er sårbar

Hovedfunn

- Tilbydernes ve og vel avhenger av *kjøper/bestillers kompetanse*. Uprofesjonelle bestillere skaper vansker for tilbyderne
- Tilbyderne etterstreber *ikke langsiktighet for enhver pris/nødvendigvis*
- Tjenestens *sårbarhet*, hva gjelder individuelt engasjement + vilje til innsats hos kjøper, kommuneøkonomi, og statlige støtteordninger
- «Kolliderende sosiale verdener» (Vik og Farstad, 2009) fremstår ikke som et problem. *Kjøpekraften* synes å prege denne markedsrelasjonen i betydelig grad

Veien videre

- Hvordan vil framtida se ut for tilbyderne og kommunene?
  - Hva som tilskrives verdi, kan endres
  - Konkurransedyktige posisjoner kan trues av både nye innovasjoner og/eller endrede markedsreguleringer
  - Faren for markedssvikt består, til tross for institusjonelle sikkerhetsordninger, sosiale normer og samarbeidsfremmende nettverksstrukturer

Farm based
dementia care

An illustration of an elderly man with white hair, wearing a red plaid shirt and dark pants, standing in a farmyard. He is holding a small basket and feeding several white chickens. In the background, there is a wooden barn, a tree with yellow fruit, and a smaller figure of a person. The scene is set against a blue sky with soft clouds.

TAKK FOR MEG!

Les mer her

Prestvik et al., (2020). Demensomsorg på gård: Et samarbeid mellom landbruk og kommunal helsektor. NIBIO rapport, Vol. 6, nr.127.

Farstad, M., Logstein, B., Haugen, M.S. & O'Connor, D. (2021). Farm-based day care on the market: The case of dementia care services in Norway. *Journal of Rural Studies* 82:130-137